

GOLE KOSTI
STIVEN
KING

Knjiga **07**

Edicija **Žanr**

STIVEN KING
GOLE KOSTI

Naslov originala
STEPHEN KING

SKELETON CREW

Copyright © Stephen King, 1985.
All right reserved.

ZA IZDAVAČA
Ivan Bevc
Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Slanački put 128

office@booka.in

www.booka.in

PREVOD S ENGLESKOG
Goran Skrobonja

LEKTURA
Agencija Tekstogradnja

KOREKTURA
Dragana Latinčić

PRELOM
Bodin Jovanović

DIZAJN KORICA
Ivan Benussi

ILUSTRACIJA PIKTOGRAMA
Aleksandar Savić

ŠTAMPA
DMD Štamparija

Beograd, 2016.

Tiraž 2000

Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niti reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene
saglasnosti izdavača.

STIVEN KING

PRICE

S ENGLSKOG PREVEO
Goran Skrobonja

GOLE KOSTI

BOOKA.

*Ova knjiga je za
Džojls i Artura Grina*

SADRŽAJ

UVOD	II
IZMAGLICA	18
OVDE IMA TIGROVA	148
MAJMUN	153
USPRAVLJANJE KAINOVO	190
PREČICA GOSPODE TOD	197
SKOK	223
SVADBENA TEZGA	248
PARANOIK: NAPEV	263
SPLAV	267
PROCESOR REČI ZA BOGOVE	297
ČOVEK KOJI SE NIJE RUKOVAO	318
PEŠČANI SVET	337
LIK SMRTI	356
NONA	364
ZA OVENA	399
TIP KOJI OPSTAJE	401
KAMION STRICA OTA	422
JUTARNJE ISPORUKE (Mlekadžija br. 1)	440
VELIKI TOČKOVI: PRIČA O IGRI IZ VEŠERAJA (Mlekadžija br. 2)	445
BAKA	460
BALADA O FLEKSIBILNOM METKU	491
TESNAC	541
NAPOMENE	561

Ja sam tvoja babaroga
eto šta sam ja
i sada će babaroga
boga tvoga da ti dâ...

KC and the Sunshine Band

Voliš li?

UVOD

Sačekajte – samo nekoliko minuta. Želim da popričam s vama... A onda ću da vas poljubim. Sačekajte...

I

Evo još malo kratkih priča, ako ih želite. One se protežu kroz dug period mog života. Najstarija od njih, „Lik Smrti“, napisana je kad mi je bilo osamnaest godina, onog leta pre nego što sam krenuo na koledž. U stvari, pala mi je na pamet dok sam se nalazio u zadnjem dvorištu naše kuće u Zapadnom Duramu, u državi Mejn, i ubacivao s bratom loptu u koš, a sad kad sam je ponovo pročitao, malo sam se rastužio zbog tih starih vremena. Najskorija, „Balada o fleksibilnom metku“, završena je u novembru 1983. godine. To je raspon od sedamnaest godina, i ne znači mnogo, pretpostavljam, ako se uporedi sa toliko dugim i bogatim karijerama raznih pisaca poput Grejema Grina, Somerseta Moma, Marka Tvena i Eudore Velti, ali jeste duži od onoga koji je imao Stiven Krejn, i otprilike jednak trajanju karijere H. F. Lavkrafta.

Jedan prijatelj me je pitao pre godinu ili dve zbog čega se više uopšte trudim. Moji romani, ukazao mi je on, donose veoma mnogo novca, dok se na kratkim pričama novac zapravo gubi.

„Otkud ti to?“, upitao sam ja.

Kucnuo je po tada aktuelnom broju *Plejboja*, koji je i doveo do te rasprave. U njemu je bila jedna moja priča („Procesor reči za bogove“, koju ćete negde ovde naći), i ja sam mu se njom, kako sam tada mislio, opravdano pohvalio.

„Pa, pokazaću ti“, rekao je on, „ako ti ne smeta da mi kažeš koliko si para dobio za nju.“

„Ne smeta mi“, kazao sam ja. „Dobio sam dve hiljade dolara. Nije to baš sića, Vajate.“

(On se u stvari ne zove Vajat, ali ne želim da mu bude neprijatno, ako me kapirate.)

„Ne, nisi dobio dve hiljade dolara“, rekao je Vajat.

„Nisam? Zar si mi zavirio u račun u banci?“

„Jok. Ali znam da si dobio hiljadu osamsto dolara zato što tvoj agent dobija deset posto.“

„Nego šta“, kazao sam. „I te kako ih je zaslužio. Ubacio me je u *Plejboj*. Znači, hiljadu osamsto zelembaća umesto dve hiljade, jaka stvar.“

„Ne, dobio si 1.710.“

„Šta?“

„Pa, zar mi nisi rekao da tvoj poslovni menadžer dobija pet posto od neto iznosa?“

„Dobro, de – hiljadu osamsto manje devedeset zelembaća, mislim da 1.710 i dalje nije nije loše za...“

„Samo što nije toliko“, nastavio je da navaljuje taj sadista. „Bilo je to *zapravo* bednih 855 dolara.“

„Šta?“

„Hoćeš da mi kažeš, Stivče, kako ne spadaš u poresku kategoriju od pedeset posto?“

Zanemio sam. Znao je da je tako.

„I“, rekao je on blago, „bilo je to *u stvari* samo negde oko 769,50 dolara, zar ne?“

Klimnuo sam nevoljno glavom. U Mejnu je na snazi porez na prihod koji od građana zahteva da deset procenata od svojih saveznih poreza plaćaju državi. Deset procenata od 855 dolara iznosi 85,50.

„Koliko ti je vremena trebalo da napišeš tu priču?“, bio je uporan Vajat.

„Oko nedelju dana“, rekao sam nabusito. Zapravo mi je trebalo skoro dve, s nekoliko prerada pride, ali *Vajatu* nisam to hteo da kažem.

„Dakle, te sedmice si zaradio 769,50 dolara“, rekao je on. „Da li znaš koliko jedan vodoinstalater u Njujorku zarađuje nedeljno, Stivče?“

„Ne“, rekao sam. Ne podnosim ljude koji me nazivaju Stivče. „A ne znaš ni ti.“

„Naravno da znam“, reče on. „Oko 769,50 dolara, posle oporezivanja. I zato, koliko ja to mogu da sagledam, ovde imaš čist gubitak.“ Zacerkao se i onda me upitao imam li još piva u frižideru. Rekao sam da nemam.

Poslaću mom dobrom drugaru Vajatu primerak ove knjige s malom porukom. U poruci će pisati: *Neću da ti kažem koliko su mi platili za ovu knjigu, ali reći ću ti ovo, Vajate: pričom „Procesor reči za bogove“ ukupno sam dosad zaradio – neto – malo iznad dve hiljade i trista dolara, ne računajući čak onih 769,50 zbog kojih si onako njakao u mojoj kući kod jezera.* Potpisaću poruku kao Stivče, i dodati PS: *U stvari, bilo je još piva u frižideru, i sâm sam ga popio tog dana, kad si otišao.*

To bi trebalo da mu bude dosta.

2

Samo što nije stvar u parama. Priznajem da sam bio ushićen kad su mi platili 2.000 dolara za „Procesor reči za bogove“, ali podjednako sam bio ushićen i kad su mi platili četrdeset dolara za „Lik Smrti“, kad je ta priča objavljena u časopisu *Zaprepašćujuće priče o misterijama*, ili kad su mi poslali dvanaest autorskih primeraka kad je priča „Ovde ima tigrova“ bila objavljena u *Ubrisu*, književnom časopisu Univerziteta Mejn (a pošto sam dobrodušan, oduvek sam mislio da je *Ubris* zapravo način na koji u Londonu izgovaraju *Hubris*).¹

Hoću reći, drago vam je zbog novca, da se ne upuštamo ovde do kraja u fantaziranje (ili makar još ne). Kad sam počeo da objavljujem kratku prozu u časopisima za muškarce kao što su *Kavaljer*, *Dúd* i *Adam*, do nekle redovno, bilo mi je dvadeset pet godina, a mojoj ženi dvadeset tri. Imali smo jedno dete, a drugo je bilo na putu. Radio sam pedeset ili šezdeset sati nedeljno u vešeraju i zarađivao 1,75 dolara na sat. *Budžet* baš i nije prava reč za ono čime smo tada raspolagali; bilo je to pre nalik na neku modifikovanu verziju Batanskog marša smrti. Čekovi za te priče (po objavljivanju, nikad po prihvatanju) kao da su uvek stizali taman na vreme da se kupe antibiotici za bebinu upalu uva ili da za još jedan mesec

1 Na grčkom: arogantna uobraženost. (Prim. prev.)

oborimo rekord u dužini zadržavanja telefonske linije u stanu. Novac je, budimo realni, veoma zgodna i veoma opojna stvar. Kao što Lili Kavano kaže u *Talismanu* (a tu je rečenicu napisao Piter Straub, nisam ja): „Nikada ne možeš da budeš previše vitak ili previše bogat.“ A ako u to ne verujete, znači da nikada niste bili zaista debeli ili zaista siromašni.

Bez obzira na sve, ne radite to zbog novca, jer to rade majmuni. Ne razmišljate o tome koliko će vam ostati, jer to rade majmuni. Ne mislite o tome u smislu nadnice za sat, godinu, pa čak i ceo život rada, jer to rade majmuni. Na kraju to ne radite ni iz ljubavi, mada bi lepo bilo pomisliti da je tako. Radite to zato što bi suprotno značilo samoubistvo. I premda nije lako, postoje naknade o kojima Vajatu nikada ne bih mogao da pričam, zato što on nije takav lik.

Uzmimo za primer „Procesor reči za bogove“. Nije to najbolja priča koju sam ikad napisao; nije od onih koje će ikad osvojiti neku nagradu. Ali nije ni loša. Onako, zabavna je. Samo mesec dana pre njenog pisanja nabavio sam sopstveni procesor reči (to je jedan veliki „veng“, i uzdržite se od pametnih komentara, u redu?),² i još sam istraživao šta on sve može, a šta ne. Posebno sam bio fasciniran tasterima za brisanje i ubacivanje teksta zahvaljujući kojima su precrtavanje i oznake za umetanje postali gotovo nepotrebni.

Jednog dana sam zakačio neki gadan virus. Šta da se radi, događa se to i najboljima. Iz mene je napolje izašlo sve što nije bilo prikucano, na jednu ili drugu stranu, većinom gotovo brzinom zvuka. Uveče sam se osećao zaista loše – jeza, temperatura, zglobovi puni staklene vune. Većina mišića u mom stomaku bila je istegnuta, a leđa su me razbijala.

Proveo sam tu noć u spavaćoj sobi za goste (udaljenoj samo četiri koraka trkom od kupatila) i spavao od devet do negde dva ujutro. Probudio sam se sa spoznajom da mi je to bilo sve od sna za tu noć. Ostao sam u krevetu samo zato što sam bio previše bolestan da bih ustao. I tako sam ležao tamo, i pomislio na svoj procesor reči s tasterima za brisanje i ubacivanje teksta. I palo mi je na pamet: „Zar ne bi bilo zabavno kad bi tamo neki lik mogao da napiše rečenicu, a onda, kad pritisne taster za brisanje,

2 Wang: marka računara, ali u slengu takode: penis, kita, doka itd. (Prim. prev.)

da izbriše subjekta iz te rečenice sa ovog sveta?²“. Na taj način počinju gotovo sve moje priče: „Zar ne bi bilo zabavno kad bi...?“ I premda su mnoge od njih strašne, nikada nijednu nisam *ispričao* ljudima (za razliku od zapisivanja), a da ona nije izazvala makar malo smeha, kakva god bila moja *krajnja namera* s dotičnom pričom.

Kako god bilo, počeo sam da zamišljam taj taster za brisanje, ne toliko smišljajući priču, koliko postavljajući slike u glavi. Posmatrao sam kako taj lik (koji je za mene uvek Drugo Ja sve dok priča zaista ne počne da se pomalja u rečima, pa morate konačno da mu date ime) briše slike sa zida, stolice iz dnevne sobe, grad Njujork i sâm koncept ratovanja. Onda sam pomislio na to da on *ubacuje* stvari, tako da one prosto iznenada niknu u stvarnosti.

Zatim sam pomislio: „Daj mu ženu kvarnu do koske – možda bi mogao i nju da obriše – i nekog drugog, dobrog, da ubaci umesto nje.“ Potom sam zaspao, i sledećeg jutra sam se ponovo osećao manje-više dobro. Virus me je ostavio na miru, ali priča nije. Napisao sam je, i videćete da nije ispala baš onako kako bi se zaključilo iz gore navedenog, ali opet – nikad se tako ne dogodi.

Ne moram da vam crtam, je li tako? Ne radite vi to zbog para; radite to kako se ne biste loše osećali. Čovek kadar da tome okrene leđa običan je majmun, to je sve. Priča mi je platila tako što mi je omogućila da ponovo zaspim kad mi se činilo da neću moći. Ja sam priči platio tako što sam je zaista napisao, što je ona i želela. Sve ostalo samo su sporedni efekti.

3

Nadam se da će vam se dopasti ova knjiga, moji Stalni Čitaoci. Pretpostavljam da vam se neće dopasti koliko bi vam se dopao roman, zato što je većina vas zaboravila na stvarna zadovoljstva koja pruža kratka priča. Čitanje dobrog dugog romana umnogome je nalik na dugu i zadovoljavajuću ljubavnu vezu. Sećam se kako sam se vozio između Mejna i Pitsburga za vreme snimanja *Jezovnika*, uglavnom kolima, usled mog straha od letenja, dodatno zakomplikovanim štrajkom kontrolora letenja i potonjim otkazom za štrajkače koje im je podelio gospodin Regan. (Regan se, izgleda,

revnosno zalaže za postojanje sindikata samo ako su dotični sindikati u Poljskoj.) Imao sam snimljeno čitanje knjige *Ptice umiru pevajući* Kolin Makalou, na osam audio kaseta, i u nekih pet nedelja nisam čak ni bio u ljubavnoj vezi s tim romanom; osećao sam se kao da sam u *braku* s njim (moj omiljeni deo bio je onaj kad zlobna starica istruli i zapati crve za nekih šesnaest sati).

Kratka priča je nešto sasvim drugačije – kratka priča je kao brz poljubac neznanca u mraku. Naravno, nije to isto kao ljubavna veza ili brak, ali poljupci umeju da budu slatki i, zbog same te svoje kratkotrajnosti, veoma privlačni.

S godinama, nije mi nimalo lakše da pišem kratke priče; naprotiv, sve mi je teže. Ponajpre, imam sve manje vremena za to. Zatim, one neprestano žele da narastu (imam zaista veliki problem s narastanjem – pišem onako kako debele žene drže dijetu). I čini mi se sve težim da pronađem glas za te priče – veoma često to Drugo Ja prosto odjezdi.

Mislim da je stvar u tome da se čovek i dalje trudi. Bolje je ljubiti i zarediti pokoji šamar, nego potpuno dići ruke.

4

U redu, to bi mu bilo to sa ove strane. Smem li da zahvalim nekim ljudima (možete ovaj deo da preskočite ako to želite)?

Hvala Bilu Tompsonu, zbog toga što je ovo gurao do kraja. On i ja smo sastavili „Noćnu smenu“, prvu zbirku kratkih priča, i njemu je ova pala na pamet. Potom je prešao u *Arbor haus*, ali ja ga i dalje volim, gde god da se nalazi. Ako uopšte postoji džentlmen u džentlmenskoj profesiji objavljivanja knjiga, onda je to taj lik. Bog neka čuva tvoje irsko srce, Bile.

Hvala Filis Gren iz *Putnama*, zato što je preuzela stvar na sebe.

Hvala Kirbiju Makoliju, mom agentu, još jednom Ircu, koji je prodao većinu ovih priča, i koji je najdužu od njih, „Izmaglicu“, izvukao iz mene čekrkom.

Ovo mi sve više liči na govor dobitnika Oskara, ali jebeš ga.

Valja zahvaliti i urednicima časopisa, a to su – Ketí Sagan u *Redbuku*, Alis Tarner u *Plejboju*, Naj Vilden u *Kavaljeru*, raja u *Jenkiju*, Ed Ferman – moj drugar! – u *Fenteziju i naučnoj fantastici*.

Dužan sam silnom svetu, i mogao bih sve da navedem, ali ne želim više da vam dosađujem. Više zahvalnosti dugujem vama, Stalni Čitaoci, baš kao i uvek – jer sve to na kraju ide vama. Bez vas, sve je to mrtvo slovo na papiru. Ispostavi li se da vas je ijedna od ovih priča uradila, odvela nekud, pomogla vam da prebrodite dosadan ručak, vožnju avionom ili sat kazne u školi zbog gađanja papirnim kuglicama iz cevčice, za mene je to nagrada.

5

Dobro – reklame su prošle. Uхватite me sad za ruku. Držite se čvrsto. Idemo na nekoliko mračnih mesta, ali mislim da poznajem put. Samo mi ne puštajte ruku. I ako vas poljubim u mraku, nema veze; to je zato što vas volim.

A sad, počujte:

15. april 1984.
Bengor, Mejn

IZMAGLICA

I. Dolazak oluje.

Evo šta se desilo. Te noći, kad se najzad okončao najgori toplotni talas u istoriji severne Nove Engleske – u noći 19. jula – čitav region zapadnog Mejna ošinule su najopasnije oluje s gromovima koje sam ikada video.

Živeli smo na Dugom jezeru, i videli smo kako se prve oluje probijaju prema nama preko vode tik pre mraka. Jedan sat pre toga, vazduh je bio sasvim nepomičan. Američka zastava koju je moj otac postavio na naše spremište za čamce 1936. godine visila je mlitavo niz jarbol. Čak joj ni rub nije lepršao. Vrućina je bila kao čvrsta stvar, i delovala je duboko poput izvorske vode. Tog popodneva, nas troje smo otišli da plivamo, ali voda nije pružala olakšanje, izuzev ako se ne ode do velike dubine. Ni Stefi ni ja nismo hteli da idemo do velike dubine jer Bili to nije mogao. Biliju je pet godina.

U pola šest smo ravnodušno pojeli hladnu večeru, sendviče sa šunkom i krompir salatu, na verandi koja gleda na jezero. Izgleda da niko nije hteo bilo šta drugo osim pepsi, iz čelične kofe s kockicama leda.

Posle večere, Bili je otišao pozadi da se malo poigra na svojim penjalicama. Stef i ja smo sedeli bez mnogo priče, pušili i posmatrali Harison na suprotnoj strani preko ozbiljnog ravnog ogledala jezera. Nekoliko motor-nih čamacu zujalo je tamo-amo. Zimzeleno drveće s druge strane delovalo je prašnjavo i izubijano. Na zapadu, veliki ljubičasti gromovni oblaci lagano su rasli, grupisali se kao vojska. U njima blesnu munja. Do nas, radio Brenta Nortona namešten da hvata onu stanicu s klasičnom muzikom koja emituje program s vrha Maunt Vašingtona, oglašavao se jakim statičkim šumom svaki put kad bi munja blesnula. Norton je bio advokat iz Nju

Džersija, i njegovo imanje na Dugom jezeru sastojalo se samo od letnje kućice bez peći ili izolacije. Pre dve godine imali smo spor oko međe, koji je završio pred okružnim sudom. Ja sam dobio. Norton je tvrdio da sam ja dobio zbog toga što je on dodoš. Nismo se baš voleli.

Stef uzdahnu i zamaha ivicom svog grudnjaka ispred dojki. Sumnjam da ju je to naročito rashladilo, ali prilično je poboljšalo vidik.

„Ne želim da te plašim“, rekoh, „ali mislim da se sprema gadna oluja.“

Ona me pogleda sumnjičavo. „I sinoć i preksinoć je bilo gromovnih oblaka, Dejvide. Prosto su se razišli.“

„Večeras neće.“

„Ne?“

„Ako bude baš gadno, sići ćemo dole.“

„Koliko gadno misliš da može da bude?“

Moj tata je bio prvi koji je na ovoj strani jezera izgradio kuću za boravak preko cele godine. Kad je bio jedva malo stariji od deteta, on i njegova braća podigli su letnje imanje tu gde je sada kuća, i 1938. godine letnja oluja ga je spravila sa zemljom, sa sve kamenim zidovima. Izvuklo se samo spremište za čamce. Godinu dana kasnije, započeo je veliku kuću. Kad tako gadno duva, najveću štetu nanosi drveće. Ono stari, i vetar ga obara. Na taj način majka priroda povremeno pravi veliko spremanje.

„U stvari, ne znam“, rekoh sasvim iskreno. „Samo sam čuo priče o velikoj oluji iz trideset osme. Ali sa jezera vetar može da se digne kao ekspresni voz.“

Bili se vratili malo kasnije i požali se da penjalice više nisu zabavne jer su se skroz „oznojile“. Prodoh mu prstima kroz kosu i dadoh mu još jedan pepsi. Eto dodatnog posla za zubara.

Gromovni oblaci su se približavali, potiskujući plavetnilo. Više nije bilo sumnje da dolazi oluja. Norton je isključio radio. Bili je sedeo između majke i mene posmatrajući nebo, opčinjen. Zatutnja grom, kotrljajući se polako preko jezera a onda ponovo uzvratu odjekom. Oblaci su se uvijali i valjali, sad crni, sad ljubičasti, sad puni žila, sad opet crni. Postepeno su se raširili nad jezerom, i mogao sam da vidim kako se iz njih spušta tanana mreža kiše. Još je bilo daleko. Dok smo gledali, kiša je verovatno padala na Bolsterove fabrike, a možda čak i na Norvej.

Vazduh poče da se kreće, najpre u trzajima, dižući pa onda ponovo spuštajući zastavu. Vazduh je bio svežiji, i zadržao se tako, hladeći znoj na našim telima, da bi ga onda naizgled sledio.

Tada sam video kako se preko jezera kotrlja srebrna zavesa. Zbrisala je Harison za nekoliko sekundi, a onda pošla pravo na nas. Motorni čamci su napustili mesto zbivanja.

Bili ustade sa stolice, minijaturne replike naših režiserskih stolica, sa sve njegovim imenom odštampanim pozadi. „Tajo! Gledaj!“

„Hajdemo unutra“, rekoh. Ustao sam i obgrlio ga oko ramena.

„Ali vidiš li to? Tata, šta je to?“

„Vodeni ciklon. Hajdemo unutra.“

Stefi baci brz, zaprepašćen pogled na moje lice i onda reče: „Hajde, Bili. Uradi kako ti otac kaže.“

Ušli smo kroz klizna staklena vrata koja se otvaraju na dnevnu sobu. Zatvorio sam vrata gurnuvši ih duž ležišta i zastao da još jednom pogledam napolje. Srebrna zavesa bila je na tri četvrtine puta preko jezera. Rastvorila se u mahnito zarotiranu čajnu šolju između sve nižeg neba i površine vode, koja je poprimila boju olova prošaranu belim hromom. Jezero je počelo užasno da liči na okean s visokim talasima koji se kotrljaju unutra i prskaju uvis penom s dokova i molova. Napolju, na sredini, krešte velikih zapenušanih talasa bacakale su se tamo-amo.

Posmatranje vodenog ciklona bilo je hipnotičko. Već je stigao gotovo iznad nas kad je munja blesnula tako sjajno da mi je sve ostalo odštampano na očima u negativu još trideset sekundi kasnije. Telefon se oglasi zaprepašćenim *ding!*, a ja se okrenuh i spazih svoju ženu i sina kako stoje baš ispred velikog panoramskog prozora koji nam pruža slikoviti pogled na jezero prema severozapadu.

Dode mi jedna od onih strašnih vizija – mislim da su one rezervisane isključivo za muževe i očeve – panoramskog prozora koji puca unutra uz dubok, grub kašljucav zvuk, i baca nazubljene strele stakla u goli stomak moje žene, u lice i vrat moga dečaka. Užasi Inkvizicije nisu ništa u poređenju sa sudbinom koju um može da zamisli onima koje volite.

Zgrabih snažno oboje, da ih odvučem dalje. „Šta to radite, dodavola? Sklanjajte se odatle!“

Stefi mi uputi zaprepašćen pogled. Bili me je samo gledao kao da se delimično probudio iz dubokog sna. Odveo sam ih u kuhinju i tresnuo po prekidaču za svetlo. Telefon se ponovo ogłosi: *ding-ding*.

Onda naleti vetar. Učini mi se da je kuća 747-ica koja uzleće. Bio je to visok neprekidni zvižduk koji se ponekad produbljiavao do razularenog besa pre nego otklizi u bučan vrisak.

„Sidite dole“, rekoš Stef, i sada sam morao da vičem da bi me čula. Direktno iznad kuće grom pljesnu mamutskim daskama jednu o drugu i Bili mi se skupi uz nogu.

„Dodi i ti!“, doviknu mi Stef.

Klimnuh glavom i rukama im pokazah da pođu. Morao sam da odvojim Bilija od noge.

„Idi s majkom. Hoću da uzmem nekoliko sveća za slučaj da nestane svetla.“

Otišao je s njom, a ja sam počeo da otvaram komode. Znao sam, sveće su čudne stvari. Ostavite ih tu svakog proleća, znajući da zbog letnjih oluja može da dođe do nestanka struje. A kad kucne taj čas, one se kriju.

Kopao sam po četvrtoj komodi, pored petnaest grama trave koju smo Stef i ja kupili pre četiri godine i još nismo mnogo popušili, pored Bilijevog kompleta cvokotavih zuba na navijanje iz prodavnice sjajnih fazona, pored hrpe fotografija koje Stef stalno zaboravlja da zalepi u naš album. Pogledao sam ispod *Sirsovog* kataloga i iza kjupi lutke s Tajvana, koju sam osvojio na frajburškom vašaru oborivši drvene boce za mleko teniskom lopticom.

Našao sam sveće iza kjupi lutke sa staklastim očima mrtvaca. Još su bile umotane u celofan. Kako mi se šaka sklopila nad njima, svetla je nestalo i jedini preostali elektricitet bio je onaj na nebu. Trpezariju je osvetljavao niz naizmeničnih bleskova bele i ljubičaste boje. Čuo sam kako dole Bili počinje da plače, a Stef tiho mrmlja kako bi ga umirila.

Morao sam da bacim još jedan pogled na oluju.

Vodeni ciklon je ili prošao kraj nas, ili se razbio kad je stigao do linije obale, ali i dalje nisam mogao da vidim više od dvadesetak metara u pravcu jezera. Voda je bila u totalnom metežu. Video sam kako nečiji dok – možda Džesersov – žurno prolazi s glavnim podupiračima naizmenično okrenutim prema nebu i uronjenim u zapenjenu vodu.

Sišao sam. Bili je dotrčao do mene i prilepio mi se za noge. Podigao sam ga i zagrlio. Onda sam upalio sveće. Sedeli smo u gostinskoj sobi na kraju hodnika suprotnom od mog malog studija i gledali jedno drugome u lice u treperavom žutom odsjaju, osluškujući kako oluja urla i udara nam o kuću. Oko dvadeset minuta kasnije, začuli smo prasak paranja i cepanja kada se jedan od velikih borova srušio u blizini. Onda je nastupila tišina.

„Je li gotovo?“, upita Stef.

„Možda“, rekoh ja. „Možda samo nakratko.“

Popeli smo se, svako od nas sa po svećom, kao sveštenici koji idu na večernju službu. Bili je svoju nosio ponosno i pažljivo. Nošenje sveće, nošenje vatre, bilo je za njega veoma velika stvar. Pomagalo mu je da zaboravi na to da se plaši.

Bilo je previše mračno da bi se videlo kolika je šteta naneta okolini kuće. Prošlo je Bilijevo vreme za spavanje, ali nijedno od nas nije predložilo da ga pošaljemo u krevet. Sedeli smo u dnevnoj sobi, slušali vetar, i gledali munje.

Okolo sat kasnije, počelo je ponovo da se roguši. Tri nedelje temperatura je bila preko trideset dva, a šest dana od tih dvadeset jedan Državna meteorološka služba na portlendskom aerodromu objavila je temperature od preko trideset osam stepeni. Čudnovato vreme. Zajedno sa satirućom zimom kroz koju smo prošli i kasnim prolećem, neki ljudi su ponovo izvukli ono staro otrcano o dugoročnim rezultatima testiranja atomske bombe iz pedesetih. To i, naravno, smak sveta. Najotrcanije od svih.

Drugi udar nije bio tako jak, ali čuli smo kako pada nekoliko stabala koje je prvi nalet oslabio. Kad je vetar ponovo počeo da zamire, jedno je teško zatutnjalo po krovu, poput pesnice spuštene na poklopac mrtvačkog sanduka. Bili je poskočio i bojažljivo podigao pogled.

„Izdržaće, momčino“, rekao sam ja.

Bili se nervozno nasmejao.

Okolo deset sati, došao je poslednji udar. Bilo je gadno. Vetar je zavijao gotovo isto onako glasno kao i prvi put, i činilo se da munje sevaju svuda oko nas. Palo je još stabala i začuo se rascepljujući prasak dole pored vode, koji je naterao Stef da se oglasi tihim uzvikom. Bili joj je zaspao u krilu.

„Dejvide, šta je to bilo?“

„Mislim da je to bilo spremište za čamce.“

„O. O, zaboga.“

„Stefi, hoću da ponovo sidemo.“ Uzeo sam Bilija u naručje i ustao s njim. Stefine oči bile su krupne i preplašene.

„Dejvide, hoće li biti sve u redu s nama?“

„Da.“

„Stvarno?“

„Da.“

Sišli smo. Deset minuta kasnije, kad je poslednji udar došao do vrhunca, odozgo se začuo rascepljujući prasak – panoramski prozor. Dakle, moja ranija vizija možda na kraju krajeva nije ni bila toliko luda. Stef, koja je zadremala, probudila se s prigušenim krikom, a Bili se nelagodno promeškoltio u gostinskom krevetu.

„Ući će kiša“, reče ona. „Upropastiće nameštaj.“

„Ako upropasti, neka. Osiguran je.“

„To ništa ne вреди“, reče ona uznemirenim, svađalačkim glasom. „Toaletni sto tvoje majke... naša nova sofa... TV u boji...“

„Šššš“, rekoh ja. „Spavaj.“

„Ne mogu“, reče ona i pet minuta kasnije zaspala.

Ostao sam budan još pola sata s jednom upaljenom svećom koja mi je pravila društvo, i slušao razularenu grmljavinu napolju. Slutio sam da će mnogi ljudi iz jezerskih naselja ujutro zvati svoje agente osiguranja, da će mnogo motornih testera drndati dok vlasnici kućica budu sekli stabla koja su im pala na krovove i probila im prozore, i da će put biti zakrčen brojnim narandžastim kamionima elektrodistribucije.

Oluja je sada jenjavala, bez naznaka da nailaze novi udari. Vratio sam se gore, ostavivši Stef i Bilija na krevetu, i pogledao po dnevnoj sobi. Kližna staklena vrata su izdržala. Ali tamo gde je bio panoramski prozor sada se nalazila nazubljena rupa ispunjena brezovim lišćem. Bila je to krošnja starog drveta koje je stajalo pored našeg spoljnog prilaza suterenu otkad znam za njega. Dok sam gledao njegovu krošnju koja je sada bila u poseti našoj dnevnoj sobi, mogao sam da shvatim šta je Stef mislila kad je rekla da osiguranje ništa ne вреди. Voleo sam to drvo. Bilo je tvrdi borac iz mnogih

zima, jedino drvo na jezerskoj strani kuće koje je bilo pošteđeno moje motorne testere. U velikim komadima stakla na tepihu iznova i iznova videli su se odsevi plamena moje sveće. Podsetio sam sebe da upozorim Stef i Bila. Ovde će morati da nose papuče. Oboje su voleli jutrom da gacaju unaokolo bosi.

Ponovo sam sišao. Spavali smo svi u gostinskom krevetu, Bili između Stef i mene. Sanjao sam da gledam Boga kako hoda preko Harisona s druge strane jezera, Boga toliko džinovskog da se iznad pasa gubio u vedrom plavom nebu. U snu sam čuo prasak kidanja i cepanje polomljenog drveća dok je Bog svojim koracima utiskivao šume u tlo. Kružio je oko jezera i primicao se bridžtonskoj strani, nama, i sve kuće, kućice i letnja imanja prskala su u ljubičasto-belom plamenu kao munje, da bi ubrzo sve prekrilo dim. Dim je prekrrio sve kao izmaglica.

II. Posle oluje. Norton. Put do grada.

„*Bogo moj*“, reče Bili.

Stajao je kraj ograde koja razdvaja naše imanje od Nortonovog i posmatrao naš prilazni put. Prilazni put se pruža nepunih petsto metara do puta za kamp, koji se, opet, pruža oko kilometar i dvesta metara do produžetka asfaltnog puta sa dve trake, po imenu Kanzaški drum. Od Kanzaškog drumma možete ići gde god želite, pod uslovom da je to Bridžton.

Video sam ono što je Bili posmatrao, i srce mi se sledilo.

„Ne prilazi bliže, šampione. Tu gde si dovoljno je blizu.“

Bili se tome nije usprotivio.

Jutro je bilo vedro i čisto poput zvona. Nebo, koje je imalo u vreme toplotnog talasa meku, zamagljenu boju, ponovo je poprimilo duboko, sveže plavetnilo gotovo nalik na jesenje. Duvao je lak povetarac i njihao vesele suncokrete na prilaznom putu tamo-amo. Nedaleko od mesta gde je Bili stajao čulo se neprekidno šištanje, a tamo u travi bilo je nešto za šta biste u prvom trenutku pomislili da je izuvijano klupko zmija. Šest metara dalje, električni kablovi koji su vodili do naše kuće pali su neuredno umršeni i ležali u sprženoj travi. Lenjo su se uvijali i štrčali. Da trava i drveće nisu tako potpuno bili nakvašeni žestokom kišom, kuća je mogla

od toga da se zapali. Ovako, zapalio se samo taj deo koji su žice direktno dodirivale.

„Tatice, da l' bi to moglo nekog da 'lektrofikuje?“

„Da. Moglo bi.“

„Šta ćemo da radimo s tim?“

„Ništa. Sačekaćemo električare.“

„Kad će oni doći?“

„Ne znam.“ Petogodišnjaci imaju pitanja koliko i *Holmark* čestitki. „Mislim da su ovog jutra prilično zauzeti. Hoćeš da prošetamo do kraja prilaznog puta?“

On krenu prema meni, a onda stade, nervozno posmatrajući žice. Jedna od njih se pogrbi i lenjo preturi, kao da doziva.

„Tatice, može li 'lektricitet da prođe kroz zemlju?“

Pošteno pitanje. „Da, ali ne brini. Elektricitet želi zemlju, ne tebe, Bili. Biće sve u redu ako se držiš podalje od žice.“

„Želi zemlju“, promrmlja on, a onda dođe do mene. Hodali smo prilaznim putem držeći se za ruke.

Bilo je gore nego što sam zamišljao. Drveće je preko prilaznog puta palo na četiri razna mesta, jedno od njih malo, dva osrednja, i jedno matoro luče koje po sredini mora da je imalo metar i po. Mahovina se na njemu skorila kao plesnivi steznik.

Grane su, neke poluogoljene od lišća, ležale svuda u izobilju, poput slamki. Bili i ja smo otišli do puta za kamp, bacajući manje grane u šumu na obe strane. To me je podsetilo na jedan letnji dan od pre možda dvadeset pet godina; sigurno nisam bio mnogo stariji nego Bili sada. Svi moji stričevi bili su tu, i proveli su dan u šumi sa sekirama, sekiricama i kukama za čišćenje šikare, i tamo sekli grmlje. Kasnije popodne, svi su seli za izletnički sto koji su imali moj otac i majka, priredivši čudovišni obrok od viršli, hamburgera i krompir salate. Ruben je skočio u jezero sa sve odećom, pa čak i s brodaricama. U to vreme je u ovim šumama još uvek bilo jelenâ.

„Tajo, smem da odem do jezera?“

Dosadilo mu je bacanje granja, a kad malom dečaku nešto dosadi, treba ga pustiti da ode i radi nešto drugo. „Naravno.“

Došli smo zajedno do kuće, a onda je Bili skrenuo desno, obilazeći je u širokom luku kako bi izbegao srušene žice. Ja sam otišao levo, u garažu, da uzmem svoj makuloh.³ Kao što sam pretpostavio, već sam mogao da čujem neprijatnu pesmu motornih testera gore i dole duž jezera.

Napunio sam rezervoar, skinuo košulju i pošao nazad prilaznim putem kada je Stef izašla. Pogledala je sa strahom u oboreno drveće koje je ležalo preko prilaznog puta.

„Koliko je gadno?“

„Mogu da ga isečem. Koliko je gadno unutra?“

„Pa, počistila sam staklo, ali moraćeš da uradiš nešto s tim drvetom, Dejvide. Ne možemo da držimo drvo u dnevnoj sobi.“

„Ne“, rekao sam ja. „Mislim da ne možemo.“

Zgledali smo se na jutarnjem suncu i zakikotali se. Spustio sam makuloh na betonsku zaravan i poljubio je, uhvativši je čvrsto za guzove.

„Nemoj“, promrmljala je. „Bili je...“

U tom trenutku on izjuri iza ugla kuće. „Tata! Tajlo! Treba da vidiš...“

Stefi spazi ogoljene žice i vrisnu mu da pazi. Bili, koji je od njih bio dosta daleko, stade na mestu i izbulji se u majku kao da je poludela.

„Dobro sam, mama“, reče on onim pažljivim tonom kakvim umirujete veoma stare i senilne ljude. Hodao je prema nama, kako bi pokazao koliko je dobro, a Stef mi je zadrhtala u naručju.

„U redu je“, kazao sam joj u uvo. „Zna sve o žicama.“

„Da, ali ljudi ginu“, rekla je ona. „Stalno daju priloge na televiziji o golim žicama, a ljudi – Bili, hoću da smesta udeš u kuću!“

„Ma daj, mama! Oću da taji pokažem sklonište za čamce!“ Oči su mu bile gotovo iskolačene od uzbuđenja i razočaranja. Okusio je deo postolujne apokalipse i želeo je s nekim to da podeli.

„Smesta ulazi! Te žice su opasne i...“

„Tata kaže da žele zemlju, a ne mene...“

„Bili, ne suprotstavljaj mi se!“

„Sići ću da pogledam, momčino. Sidi i ti.“ Osetio sam kako se Stef ukočila kraj mene. „Idi s druge strane, mališa.“

3 Engl.: McCulloch, marka motorne testere. (Prim. prev.)

„Da! Važi!“

On jurnu kraj nas, niz kamene stepenice koje vode do zapadnog kraja kuće, dve po dve. Nestade uz lepršanje kraja košulje, ostavivši za sobom jednu reč – „Auh!“ – kao da je opazio neki novi prizor uništenja.

„On zna za žice, Stefi.“ Uhvatih je nežno za ramena. „Plaši ih se. To je dobro. To ga čini bezbednim.“

Jedna suza spusti joj se niz lice. „Dejvide, bojim se.“

„Ma hajde. Gotovo je.“

„Je li? Prošla zima... i prošlo proleće... u gradu su ga zvali crno proleće... rekli su da u ovim krajevima nije bilo takvog od 1888. godine...“

„Oni“ su nesumnjivo bili gospođa Karmodi, koja drži bridžtonsku antikvarnicu, prodavnicu starudija po kojima Stef ponekad voli da kopa. Bili je voleo da ide s njom. U jednoj od senovitih, prašnjavih zadnjih soba, punjene sove sa zlatnim prstenovima oko očiju širile su svoja krila zauvek dok su im noge beskonačno držale lakirana debla; trio punjenih rakuna stajao je oko „rečice“ koju je predstavljalo dugo parče prašnjavog ogledala; i jedan vuk izjeden od moljaca, čija je njuška penila piljevinom umesto balama, kezio se jezivim večitim kezom. Gospođa Karmodi je tvrdila da je vuka ubio njen otac kad je ovaj došao da se napoji na Stivensovom potoku jednog septembarskog popodneva 1901.

Ekspedicije u Antikvarnicu gospođe Karmodi dobro su delovale na moju ženu i sina. Ona je volela karnevalsko staklo, a on smrt u ime prepariranja. Ali ja sam mislio da ta starica ispoljava prilično neprijatnu vlast nad Stefinim umom, koji je, što se svega drugog tiče, bio praktičan i tvrdoglav. Našla je Stefinu slabu tačku, mentalnu Ahilovu petu. A nije samo Stef u gradu bila fascinirana gotičkim iskazima i narodnim lekovima gospođe Karmodi (koji su uvek bili prepisivani u ime Boga).

Voda iz panja skida vam masnice ukoliko vam je muž od onih koji se malčice previše raskomote pesnicama posle tri pića. Mogli ste da odredite kakva se zima sprema brojeći prstenove na gusenicama u junu ili mereći debljinu avgustovskog saća. A sad, neka nas dobri Bog zaštititi i sačuva, CRNO PROLEĆE 1888 (sami dodajte svoje uskliknike, koliko god mislite da zaslužuje). I ja sam čuo tu priču. Jedna je od onih koje ovde vole da prepričavaju. Ako je proleće dovoljno hladno, led na jezerima na

kraju će pocrneti kao istruleli zub. Vole to da prepričavaju unaokolo, ali sumnjam da mnogo njih može to da prepriča toliko ubedljivo kao gospođa Karmodi.

„Imali smo jaku zimu i kasno proleće“, rekoh. „Sada imamo vrelo leto. I imali smo oluju, ali ona je gotova. Ne ličiš na sebe, Stefani.“

„Nije to bila obična oluja“, reče ona istim onim hrapavim glasom.

„Ne“, rekoh. „U tome ću se saglasiti s tobom.“

Čuo sam priču o Crnom proleću od Bila Đostija, koji je posedovao i vodio – na neki način – Đostijev Mobil u Kasko Vilidžu. Bil je to vodio sa svojom trojicom sinova ispičutura (uz povremenu pomoć četiri unuka ispičuture... kada su mogli da odvoje vreme od popravljanja svojih motornih saonica i terenskih motocikala). Bilu je bilo sedamdeset, izgledao je kao da mu je osamdeset, a mogao je i dalje da pije kao da mu je dvadeset tri, kad je bio raspoložen. Bili i ja smo odvezli *skaut* na punjenje sutradan pošto je iznenadna oluja sredinom maja spustila gotovo trideset centimetara mokrog, teškog snega na region, prekrivši nam travu i cveće. Đosti je prilično bio zaronio u čašicu, i bio je srećan što može da ispriča priču o Crnom proleću, zajedno sa svojim originalnim raspletom. Ali, imamo ponekad sneg u maju; dođe i nestane posle dva dana. Nije to ništa naročito.

Stef ponovo baci sumnjičav pogled na srušene žice. „Kad će doći iz elektrodistribucije?“

„Čim budu mogli. Neće dugo. Samo neću da brineš za Bilija. Prilično je bistar. Zaboravlja da pospremi odeću, ali neće ti taj otići i stati na gomilu golih žica. On pokazuje dobru, zdravu dozu brige za sopstvenu dobrobit.“ Dotaknuh joj kut usana i on poslušno stade da se pretvara u začetak osmeha. „Bolje?“

„Zahvaljujući tebi sve uvek izgleda bolje“, reče ona, i to me natera da se osetim dobro.

Bili nas je dozivao s jezerske strane kuće da dodemo i vidimo.

„Hajde“, rekoh. „Da osmotrimo štetu.“

Ona frknu ojađeno. „Ako želim da gledam štetu, mogu da odem i sednem u dnevnu sobu.“

„Onda usreći malo dete.“

Sidosmo niz kamene stepenice s rukom u ruci. Tek što smo stigli do njihovog prvog skretanja, Bili naiđe punom brzinom iz suprotnog pravca i umalo nas ne obori.

„Polako“, reče Stef, namrštivši se malo. Možda ga je u mislima već videla kako se zaustavlja u smrtonosnom gnezdu golih žica umesto kod nas dvoje.

„Morate doći da vidite!“, dahtao je Bili. „Sklonište za čamce je skroz izlupano. Dok je na kamenju... i drveće u zalivu za čamce... Bog te mazô!“

„Bili Drajtone!“, grmnu Stef.

„Izвинi, mama – ali morate – auh!“ On opet nestade.

„Pošto je rekao svoje, vesnik propasti odlazi“, rekoх ja, i to ponovo naterа Stef na kикot. „Čuj, pošto presečem to drveće na prilaznom putu, otiću do Portlenskog puta i Centralne kancelarije Mejna za struju. Kazaću im šta imamo. Važi?“

„Važi“, reče ona zahvalno. „Kad misliš da možeš da odeš?“

Da nije bilo velikog drveta – onog s plesnivim steznikom od mahovine – bio bi to posao od sat vremena. Kada se doda i veliko, mislim da posao ne bi bio gotov do jedanaest ili tako nešto.

„Daću ti onda ručак ovde. Ali moraćeš da mi doneseš neke stvari iz radnje... još malo pa će nam nestati mleka i butera. Takođe... pa, moraću da ti napravim spisак.“ Dajte ženi neku nesreću i pretvoriće se u vevericu. Zagrlih je i klimnuh glavom. Obišli smo oko kuće. Bio mi je potreban samo jedan pogled da shvatim zašto je Bili bio pomalo prenerаžen.

„Pobogu“, reče Stef prigušenim glasom.

Mesto na kojem smo stajali bilo je dovoljno visoko da vidimo gotovo četvrt milje linije obale – Biberovo imanje s naše leve strane, naše sopstveno, i imanje Brenta Nortona s desne.

Ogroman stari bor koji je čuvao naš zaliv za čamce bio je ošišan od polovine naviše. Ono što je ostalo izgledalo je kao surovo zašiljena olovka, a unutrašnjost drveta delovala je svetlucavo i bespomoćno belo spram spoljne kore zatamnjene starošću i vremenom. Stotinu stopa od drveta, gornja polovina starog bora ležala je delimično uronjena u naš plitki zaliv. Pade mi na pamet da imamo sreću što nije potopio naš mali *star kruzer*. Nedelju dana ranije nastao je neki problem s njegovim motorom, pa je još bio u marini u Nejplsu, i strpljivo čekao na red.

S druge strane našeg malog dela obale, spremište za čamce koje je sagradio moj otac – spremište u kome se nekad, kad je bogatstvo porodice Drajtון bilo veće nego danas, nalazio *kris kraft* dug šezdeset stopa – ležalo je pod drugim velikim drvetom. Video sam da je to ono koje je stajalo na Nortonovoj strani međe. To u meni izazva prvu poplavu besa. Drvo je pet godina bilo mrtvo, i on je odavno trebalo da ga iseče. Sada je bilo oboreno do tri četvrtine; naše spremište za čamce ga je podupiralo. Krov je poprimio pijan, zanesen izgled. Vetar je razbacao parčiće iz rupe koju je drvo napravilo po čitavom placu na kome se nalazilo sklonište. Bilijev opis „izlupano“ bio je dobar koliko i svaki drugi.

„To je Nortonovo drvo!“, reče Stef. I to je rekla toliko ozlojeđeno da sam morao da se nasmešim uprkos bolu koji sam osećao. Jarbol je ležao u vodi, a državna zastava gnjecavo je plutala kraj njega, upletena u konopac. A mogao sam i da zamislim Nortonov odgovor: „Tuži me“.

Bili je bio na kamenom molu i ispitivao dok izbačen na stenje. Bio je ofarban u veselo plavo sa žutim prugama. On pogleda preko ramena prema nama i povika radosno: „To je od Martinsovih, zar ne?“

„Da, jeste“, rekoh ja. „Zagazi i upecaj zastavu, Veliki Bile, hoćeš?“

„Naravno!“

Desno od mola bila je mala peskovita plaža. Godine 1941, pre nego što je Perl Harbur otplatio čitavu Veliku ekonomsku krizu u krvi, moj tata je unajmio čoveka da kamionom doveze taj fini pesak za plažu – šest punih kamiona za istovar – i da ga naspe negde do dubine meni do bradavice, recimo metar i po. Radnik je naplatio osamdeset dolara za taj posao, i pesak se nikad nije ni pomerio. Isto tako, znate, na svoje zemljište sada više ne smete da nasipate pesak za plažu. Sad kad su otpadne vode od industrije izgradnje kućica koja je u procvatu pobile većinu riba a ostatak učinile nebezbednim za jelo, Agencija za zaštitu životne sredine zabranila je postavljanje peskovitih plaža. Vidite, one bi mogle da poremete ekologiju jezera, i trenutno je to protivzakonito za sve osim za velike zemljoposjednike.

Bili je pošao po zastavu – a onda stao. Istog trenutka osetih kako se Stef kraj mene ukočila, pa opazih to i sam. Strana jezera kod Harisona je nestala. Bila je pokopana pod linijom svetlobele izmaglice, kao da se oblak za lepog vremena spustio na zemlju.

Vratio mi se sinoćni san, i kad me je Stef upitala šta je to, reč koja mi je prva gotovo iskočila iz usta bila je: *Bog*.

„Dejvide?“

Tamo preko nije se mogao videti čak ni nagoveštaj obalske linije, ali godine posmatranja Dugog jezera učinile su da poverujem da obalska linija nije mnogo skrivena; možda samo nekoliko metara. Ivica izmaglice bila je prava gotovo kao lenjir.

„Šta je to, tata?“, doviknu Bili. Bio je u vodi do kolena i hvatao nato-pljenu zastavu.

„Pojas magle“, rekoh ja.

„Na *jezeru*?“, upita Stef sumnjičavo, i u njenim očima primetio sam uticaj gospođe Karmodi. Prokleta žena. Nelagodnost koju sam načas osetio sada je prolazila. Najzad, snovi su nematerijalne stvari, kao što je i sama izmaglica.

„Svakako. Već si ranije viđala izmaglicu na jezeru.“

„Nikada takvu. Ono više liči na oblak.“

„To je zbog sunčevog sjaja“, rekoh ja. „Isto tako izgledaju oblaci iz aviona kada letiš iznad njih.“

„Šta je moglo to da napravi? Izmaglicu imamo samo kad je vlažno.“

„Ne, imamo je baš sad“, rekoh ja. „Bar je ima Harison. Mali ostatak oluje, to je sve. Susret dva fronta. Nešto u tom smislu.“

„Dejvide, jesi li siguran?“

Nasmejao sam se i prebacio joj ruku oko vrata. „Nisam, u stvari, kenjam kô foka. Da sam siguran, radio bih prognozu na vestima u šest sati. Idi i sastavi spisak za kupovinu.“

Ona me još jednom pogleda sumnjičavo, osmotri pojas izmaglice trenutak ili dva zaklonivši oči podignutom ispruženom šakom, a onda zatrese glavom. „Čudno“, reče onda, i ode.

Za Bilija je izmaglica izgubila svojstvo noviteta. Upecao je zastavu i zamršeni konopac iz vode. Raširili smo to po travnjaku da se suši.

„Tata, čuo sam da nije dobro dozvoliti da zastava bilo kad dodirne zemlju“, reče on poslovnim tonom, kao da hoće da kaže: hajde da ovo skinemo s vrata.

„Da?“

„Da. Viktor Makalister kaže da zbog toga ubijaju ljude 'lektricitetom.“

„Pa, reci ti Viku da je pun onoga od čega trava raste zelena.“

„Balege, zar ne?“ Bili je bistar dečko, ali začuđujuće neduhovit. Za momčinu je sve ozbiljan posao. Nadam se da će poživeti dovoljno dugo da shvati da je u ovom svetu to vrlo opasno gledište.

„Da, tako je, ali nemoj majci da kažeš da sam to rekao. Kad se zastava osuši, sklonićemo je. Čak ćemo je složiti u trougao, pa ćemo i tu biti na sigurnom terenu.“

„Tajo, hoćemo li popraviti krov spremišta za čamce i nabaviti novi jarbol?“ Prvi put je delovao nespokojno. Možda mu je za izvesno vreme bilo dosta razaranja.

Potapšah ga po ramenu. „Baš si se razradio!“

„Smem li da odem do Biberovih i vidim šta se tamo desilo?“

„Samo na par minuta. I oni će čistiti, a ljudi se ponekad zbog toga roguše.“ Baš kao ja sada, zbog Nortona.

„Važi. Zdravo!“ On krenu.

„Ne smetaj im, momčino. I, Bili?“

Osvrnuo se.

„Seti se golih žica. Ako vidiš još koju, zaobidi.“

„Naravno, tata.“

Stajao sam tamo za trenutak i najpre razgledao oštećenja, a zatim ponovo osmatrao izmaglicu. Izgledala je bliža, ali bilo je veoma teško to nepobitno tvrditi. Ako je bila bliže, suprotstavljala se svim zakonima prirode, jer je vetar – veoma blag lahor – duvao prema njoj. To je, naravno, bilo očigledno nemoguće. Bila je veoma, veoma bela. Jedino sa čime sam mogao da je uporedim bio je sveže napadao sneg koji leži u zaslepljujućem kontrastu s dubokoplavim i blistavim zimskim nebom. Ali sneg reflektuje stotine i stotine dijamantnih tačkica na suncu, a ovaj čudni pojas izmaglice, premda svetao i čistog izgleda, nije svetlucao. Uprkos onome što je Stef rekla, izmaglica nije neuobičajena u vedrim danima, ali kad je ima mnogo, vlaga koju sadrži gotovo uvek izaziva dugu. Ali ovde duge nije bilo.

Nelagodnost se vratila i povukla me za rukav, ali pre no što je stigla da se produbi, začuh tih, mehanički zvuk – *vut-vut-vut!* – praćen jedva

čujnim: „Sranje!“ . Mehanički zvuk se ponovi, ali ovog puta bez psovke. Treći put je grubi zvuk propratilo: „Mater ti jebern!“ u istom tom „sasvim sam sâm i neviđeno sam nadržkan“ tonu.

Vut-vut-vut-vut...

... Tišina...

... onda: „Pizdo jedna.“

Razvukao sam usta u kez. Ovde se zvuk dobro prenosi, i brujanje svih motornih testera bilo je dosta daleko. Dovoljno daleko da prepoznam ne baš milozvučne zvuke mog prvog suseda, slavnog advokata i vlasnika imanja na jezeru, Brentona Nortona.

Spustio sam se malo bliže vodi, tobože kao da šetkam prema doku nasukanom na naš mol. Sad sam ugledao Nortona. Bio je na čistini pored svog prekrivenog trema, i stajao je na tepihu od starih borovih iglica odeven u farmerke umrljane farbom i belu utegnutu majicu. Njegova frizura od četrdeset dolara bila je u neredu i znoj mu je lio niz lice. Klećao je na jednom kolenu i baktao se oko svoje motorne testere. Bila je mnogo veća i lepša od moje male kućne koja košta 79,95 dolara. Izgleda da je, u stvari, imala sve osim startera. Cimao je sajlu i proizvodio mlitav *vut-vut-vut*, i ništa više. U srcu sam se obradovao kad sam video kako mu je jedna žuta breza pala preko izletničkog stola i polomila ga na dva dela.

Norton strahovito cimnu uže za paljenje.

Vut-vut-vutvutvut – VAT! VAT! VAT!... VAT!... Vut.

Skoro da si ga imao na trenutak, drugar.

Još jedno herkulovsko cimanje.

Vut-vut-vut.

„Puši kurac“, prošaputa Norton besno, i iskezi zube na svoju lepu motornu testeru.

Vratio sam se oko kuće, prvi put zaista dobro raspoložen otkad sam ustao. Moja testera je proradila posle prvog povlačenja, i prionuh na posao.

Oko deset sati, neko me je kucnuo po ramenu. Bio je to Bili s koncertom piva u jednoj ruci i Stefinim spiskom u drugoj. Strpao sam spisak u zadnji džep farmerki i uzeo pivo, koje nije bilo baš ledeno hladno, ali je makar bilo sveže. Iskapio sam gotovo pola odjednom – retko kad pivo ima

tako dobar ukus – i podigao konzervu prema Biliju, u pozdravu: „Hvala, momčino.“

„Smem li ja malo?“

Dao sam mu gutljaj. Iskrivio je lice i vratio mi konzervu. Dovršio sam ostatak i zaustavio se baš kad sam počeo da je gužvam u sredini. Zakon o depozitu boca i konzervi bio je na snazi preko tri godine, ali stare navike teško odumiru.

„Napisala je nešto u dnu spiska, ali ja ne mogu da joj pročitam rukopis“, reče Bili.

Ponovo sam izvadio spisak. „Ne mogu da uhvatim VOKSO na radiju“, pisalo je u njenoj belešci. „Misliš da ih je oluja izbacila iz etra?“

VOKSO je lokalna automatizovana FM radio stanica. Emituje se iz Norveja, oko dvadeset milja severno, i to je sve što je naš stari i slab FM radio pojačavač mogao da uhvati.

„Reci joj: verovatno“, kazao sam ja, pošto sam i njemu pročitao pitanje. „Pitaj je može li da dobije Portlend na AM kanalu.“

„Važi, tajo, smem da pođem i ja kad kreneš u grad?“

„Svakako. I ti i mama, ako želite.“

„Važi.“ On otrča nazad do kuće s praznom konzervom.

Probio sam se do velikog drveta. Napravio sam prvi zasek, presekao stablo, a onda isključio testeru na nekoliko trenutaka da se ohladi – drvo je stvarno bilo preveliko za nju, ali mislio sam da će biti u redu ako ne žurim. Pitao sam se da li na zemljanom putu koji vodi do Kanzaškog drumu ima napadalog drveća, i baš dok sam se to pitao, protutnjao je narandžasti kamion elektrodistribucije, verovatno prema suprotnom kraju našeg malog puta. Znači, sve je bilo u redu. Put je bio čist i električari će ovamo stići do podneva, da se pobrinu za ogolele žice.

Odsekao sam veliki trupac s drveta, odvukao ga na stranu prilaznog puta, i preturio preko ivice. Otkotrljao se niz padinu u grmlje u podnožju koje je od onog davno prošlog dana kad su ga iskrčili moj tata i njegova braća – svi oni umetnici, mi smo uvek bili umetnička porodica, Drajttonovi – dopuzalo nazad. Obrisao sam rukom znoj sa lica i pozeleo još jedno pivo; jedno vam u stvari samo pripremi usta. Podigao sam motornu testeru i pomislio na to da VOKSO nije u etru. To je bio smer iz koga je došao

taj čudni pojas magle. A to je bio smer u kome se nalazio Šejmor (lokalci su to izgovarali *Šamor*). U Šejmoru je bio Projekt strela.

Bila je to teorija Bila Đostija o takozvanom crnom proleću: Projekt strela. U zapadnom delu Šejmora, nedaleko od granica gradskog atara na Stounhemu, bio je mali državni rezervat okružen žicom. Bilo je tu stražara i kamera televizije zatvorenog tipa i bog zna šta još. Ili sam tako čuo; nikada to, u stvari, nisam video, iako stari Šejmorski drum prolazi duž istočne strane državnog zemljišta jednu milju ili tako nešto.

Niko nije znao sa sigurnošću odakle je došlo ime „Projekt strela“, i niko nije mogao sa sto posto sigurnosti da vam tvrdi da je to zaista bilo ime projekta – ako je projekt uopšte postojao. Bil Đosti je tvrdio da postoji, ali kada bi ga upitali kako je i gde došao do te informacije, počeo bi da vrda. Njegova nećaka, rekao je, radi za Kontinentalnu telefonsku kompaniju, i ona je čula za razne stvari. Tako je to išlo.

„Atomske stvari“, rekao je Bil tog dana, dok se naginjao kroz prozor u *skaut* i duvao mi zdravu promaju *pabsta* u lice. „S time se tamo gore glupiraju. Ispaljuju atome u vazduh i sve to.“

„Gospodine Đosti, vazduh je pun atoma“, rekao je Bili. „To kaže gospođa Niri. Gospođa Niri kaže da je sve puno atoma.“

Bil Đosti je mom sinu Bilu uputio dug, zakrvavljen pogled od kojeg je konačno splasnulo. „To su *drugačiji* atomi, sinko.“

„O, da“, progunda Bili, popuštajući.

Dik Miler, naš agent za osiguranje, rekao je da je Projekt strela poljoprivredna stanica koju vodi vlada, ni manje ni više. „Veći paradajzi sa dužom sezonom gajenja“, rekao je Dik mudro, a onda nastavio da mi pokazuje kako ću najjeftinije pomoći svojoj porodici ako umrem mlad. Žanina Loles, naša poštarka, rekla je da je to geološko istraživanje koje ima nekakve veze s naftom od škrljaca. Zнала je to zasigurno, jer je njen dever radio sa čovekom koji je...

A gospođa Karmodi... ona se verovatno više slagala sa gledištem Bila Đostija. Ne samo atomi, već *drugačiji* atomi.

Odsekao sam još dva trupca s velikog drveta i spustio ih preko pre nego što se Bili vratio s novim pivom u jednoj ruci, i ceduljom od Stef u drugoj. Ako i postoji nešto što Veliki Bil voli više od prenošenja poruka, ne znam šta bi to moglo biti.

„Hvala“, rekoh, uzevši oba.

„Smem da dobijem gutljaj?“

„Samo jedan. Prošli put si uzeo dva. Ne mogu da te pustim da jurcaš oko pijan u deset ujutro.“

„I firtalj“, reče on i stidljivo se nasmeši iznad vrha konzerve. Uzvratih mu osmehom – nije to bio tako veliki štos, znate, ali Bili ih tako retko pravi – a onda pročitah cedulju.

„Dobila sam JBK na radiju“, napisala je Stef. „Nemoj da se napiješ pre nego odeš u grad. Smeš da popiješ još jedno, ali to je sve do ručka. Misliš da možeš da se popneš uz naš put bez problema?“

Vratio sam mu cedulju i uzeo pivo. „Reci joj da je put u redu, jer upravo je prošao električarski kamion. Radiće usput do ovde.“

„Važi.“

„Momčino?“

„Šta, tata?“

„Kaži joj da je sve u redu.“

Ponovo se nasmešio, rekavši to možda najpre sebi. „Važi.“

On otrča nazad i ja sam gledao kako ide, visoko diže noge i pokazuje donove svojih japanki. Volim ga. Zahvaljujući njegovom licu i ponekad načinu na koji njegove oči gledaju u moje, pomislim da je sve zaista u redu. To je, naravno, laž – nije sve u redu i nikada nije ni bilo – ali zbog sopstvenog deteta poverujem u tu laž.

Popio sam malo piva, pažljivo položio konzervu na kamen i ponovo uključio testeru. Dvadesetak minuta kasnije, opet sam osetio lako kuckanje po ramenu i okrenuo se, očekujući da ponovo vidim Bilija. Umesto njega, bio je to Brent Norton. Isključio sam testeru.

Nije izgledao onako kako Norton obično izgleda. Izgledao je pregrejano, umorno, nesrećno i pomalo zbunjeno.

„Ćao, Brente“, rekoh. Poslednje reči koje smo razmenili bile su teške, i nisam bio sasvim siguran kako da nastavim. Imao sam čudan osećaj da je poslednjih pet minuta stajao iza mene, pristojno se nakašljavajući pod agresivnom rikom testere. Nisam ga stvarno dobro pogledao ovog leta. Izgubio je na težini, ali to nije izgledalo dobro. Trebalo bi, pošto je nosio suvišnih deset kilograma, ali nije. Žena mu je umrla prethodnog

novembra. Rak. Egi Biber je to rekla Stefi. Egi je bila naš domaći nekrolog. Svaki kraj ima po jednog. Po nehajnom načinu na koji je Norton mučio i ponižavao svoju ženu (čineći to s oholom lakoćom starog matadora koji zabija banderilje u zahuktalo telo matorog bika), rekao bih da bi mu bilo drago da je se otarasi. Da me je neko pitao, čak bih i mudrovao da će se ovog leta pojaviti ruku pod ruku s devojkom dvadeset godina mladom od sebe i glupavim kezom tipa „kurac mi je umro i otišao u raj“ na licu. Ali umesto glupavog keza, bio je tu samo novi niz bora, a težina mu se smanjila na svim pogrešnim mestima, ostavljajući ulegnuća, prevoje i podvaljke koji su pričali sopstvenu priču. U jednom prolaznom trenutku, pozeleo sam samo da povedem Nortona do osunčanog mesta, posednem ga kraj jednog od palih stabala s mojom konzervom piva u ruci, i skiciram ga ugljenom.

„Ćao, Dejve“, reče on posle dugog trenutka nezgrapne tišine – tišine koju je još glasnijom činio nedostatak galame i rike testere. On zastade, a onda prasnu: „To drvo. To prokleta drvo. Žao mi je. Bio si u pravu.“

Slegnuo sam ramenima.

Rekao je: „Drugo mi je palo na kola.“

„Žao mi je da to č...“, počeh, a onda mi osvanu strašna sumnja. „Nije valjda na *ti-berd*?“

„Da. Jeste.“

Norton je imao *tanderberd* iz 1960. godine u sjajnom stanju, samo pedeset hiljada pređenih kilometara. Bio je tamno, ponoćno plav i spolja i iznutra. Brent ga je vozio samo leti, a i tada veoma retko. Voleo je taj *berd* na način na koji neki ljudi vole električne vozove, modele brodova ili pišto-lje za gađanje u metu.

„Koje sranje“, rekoh, i zaista sam tako i mislio.

On polako odmahnu glavom. „Umalo da ga nisam dovezao. Umalo da sam dovezao karavan, znaš. Onda sam rekao, kakve veze ima, dovezao ga i veliki truli bor je pao na njega. Krov je skroz ulubljen. I mislio sam da ga isečem... mislim, drvo... ali ne mogu da nateram testeru da proradi... platilo sam dvesta dolara za to sranje... i... i...“

Iz grla su mu se začuli tihi ciktaji. Usne su mu se kretale kao da je bez zuba i žvaće urme. U jednoj bespomoćnoj sekundi mislio sam da će

stajati tu i cmizdriti kao dete u pesku. Onda je uspostavio nekakvu polukontrolu, slegnuo ramenima, i okrenuo se kao da će da pogleda trupce drveta koje sam sasekao.

„Pa, možemo da pogledamo tvoju testeru“, rekoh ja. „Je li tvoj *ti-berd* osiguran?“

„Jeste“, reče on, „kao i tvoje spremište za čamce.“

Shvatio sam na šta misli, i ponovo se setio onog što je Stef rekla o osiguranju.

„Slušaj, Dejve, pitao sam se da li bi mi posudio tvoj *sab* da trknem do grada. Mislio sam da uzmem malo hleba, hladnih narezaka i piva. Mnogo piva.“

„Bili i ja idemo tamo *skautom*“, rekoh ja. „Pođi s nama ako hoćeš. To jest, ako mi pomogneš da odvučem ostatak ovog drveta u stranu.“

„Rado.“

Zgrabio je jedan kraj, ali nije mogao baš da ga podigne. Ja sam morao da obavim veći deo posla. Zajedno smo mogli da ga otkotrljamo u grmlje u podnožju. Norton je duvao i dahtao, a obrazi su mu bili gotovo ljubičasti. Posle silnog cimanja užeta za paljenje na onoj testeru, malo sam se zabrinuo za njegovu čuku.

„U redu?“, upitah ja, i on klimnu glavom, i dalje zadihan. „Vrati se onda do kuće, mogu da te povratim pivom.“

„Hvala“, reče on. „Kako je Stefani?“ Ponovo je dobio nešto stare glatke naduvenosti koju nisam voleo.

„Vrlo dobro, hvala.“

„A tvoj sin?“

„I on je dobro.“

„Drago mi je što to čujem.“

Stef izađe napolje i trenutno iznenađenje pređe joj licem kad je videla ko je sa mnom. Norton se nasmeši i oči mu zapuzaše preko njene uske majice. Na kraju krajeva, i nije se toliko promenio.

„Zdravo, Brente“, reče ona oprezno. Bili joj proturi glavu ispod ruke.

„Zdravo, Stefani. Čao, Bili.“

„Brentov *ti-berd* je u oluji dobio prilično gadan udarac“, kazah joj. „Kaže, krov mu je probijen.“

„O, ne!“

Norton je to ponovo ispričao dok je pio naše pivo. Ja sam pijuckao treće, ali nije počelo da mi zuji, očigledno sam iznjojio pivo jednako brzo kao što sam ga i popio.

„Poći će u grad s Bilijem i sa mnom.“

„Pa, ja te neko vreme neću očekivati. Možda ćeš morati da odeš u diskont u Norveju.“

„O? Zašto?“

„Pa, ako nema struje u Bridžtonu...“

„Mama kaže da sve kase i stvari rade na elektricitet“, dopuni Bili.

Imalo je smisla.

„Još imaš spisak?“

Potapšah se po zadnjem džepu.

Oči joj predoše na Nortona. „Jako mi je žao zbog Karle, Brente. Svima nama.“

„Hvala ti“, reče on. „Mnogo ti hvala.“

Spusti se još jedan trenutak nezgrapne tišine koju razbi Bili. „Možemo sad da pođemo, tatice?“ Presvukao se u farmerke i patike.

„Da, valjda možemo. Jesi li spreman, Brente?“

„Daj mi jedno pivo za usput, i biću.“

Stefi nabra veđe. Nikad nije odobravala filozofiju „jedno za usput“, ili ljude koji voze s konzervom *bada* među nogama. Klimnuh joj jedva primetno glavom i ona slegnu ramenima. Nisam hteo sad ponovo da načinjem stvari s Nortonom. Ona mu dade pivo.

„Hvala“, reče on Stefi ne zahvaljujući joj stvarno, već samo izgovarajući tu reč. Bio je to način na koji zahvaljujete kelnerici u restoranu. Okrenuo se prema meni. „Povedi nas, badžo.“

„Odmah se vraćam“, rekao sam i otišao u dnevnu sobu.

Norton je krenuo za mnom i uzviknuo kad je ugledao brezu, ali u tom trenutku me nije zanimalo ni to, ni trošak za zamenu prozora. Posmatrao sam jezero kroz klizni stakleni panel koji je vodio na naš krov. Vetrić je bio malo svežiji, a dok sam sekao drva dan se zagrejao za nekoliko stepeni. Mislio sam da će se čudna izmaglica koju smo ranije zapazili svakako razići, ali nije. Osim toga, bila je bliža. Sada je bila na polovini jezera.

„Zapazio sam to ranije“, reče Norton ozbiljno. „Neka vrsta temperaturne inverzije, pretpostavljam.“

Nije mi se to dopadalo. Bio sam sasvim siguran u to da nikad nisam video takvu izmaglicu. Delom je to bilo zbog uznemirujuće prave linije njenog fronta. Ništa u prirodi nije tako ravno; čovek je izumitelj pravih ivica. Delom je to bilo zbog čiste, zaslepljujuće beline, bez ikakve varijacije, ali takođe i bez iskričenja vlage. Sada je bila udaljena samo oko pola milje, a kontrast između nje i plavetnila jezera i neba bio je upadljiviji nego ikad.

„Hajde, tata!“ Bili me je vukao za pantalone.

Otišli smo svi do kuhinje. Brent Norton je poslednji put pogledao u drvo koje nam se srušilo u dnevnu sobu.

„Baš šteta što to nije bila jabuka, a?“, primeti Bili pametno. „To moja mama kaže. Smešno, šta mislite?“

„Tvoju majku boli glava, Bili“, reče Norton. Prošao je Biliju prstima kroz kosu nekako traljavo i oči mu se vratiše obrisu Stefine majice. Ne, nije to bio čovek koji bi ikada mogao da mi se zaista svidi.

„Slušaj, Stef, zašto ne podeš s nama?“, upitao sam. Bez ikakvog konkretnog razloga, odjednom sam želeo da i ona pode s nama.

„Ne, mislim da ću da ostanem ovde i da počupam korov iz bašte“, reče ona. Oči joj predoše na Nortona, pa onda ponovo na mene. „Izgleda da sam ovog jutra ja jedina stvar ovde koja ne radi na struju.“

Norton se nasmeja nekako previše srdačno.

Shvatao sam njenu poruku, ali pokušao sam još jednom. „Sigurna si?“

„Sigurna“, reče ona odlučno. „Staro dobro saginjanje i istežanje dobro će mi doći.“

„Pa, ne zadržavaj se dugo na suncu.“

„Staviću slamnati šešir. Ješćemo sendviče kad se vratite.“

„Dobro.“

Ona okrenu lice naviše da ga poljubim. „Vodi računa, možda i na Kanzaškom drumu ima srušenih stabala, znaš.“

„Vodiću računa.“

„I ti vodi računa“, reče ona Biliju, i poljubi ga u obraz.

„Dobro, mama.“ On izlete napolje i vrata s mrežicom zalupiše se za njim.

Norton i ja smo izašli kud i on. „Da odemo kod tebe i sasečemo ti drvo s *berda*?“, upitao sam ga. Najednom sam mogao da smislim mnogo razloga da odložim odlazak u grad.

„Ne želim ni da ga pogledam dok ne ručam i ne popijem još koju“, reče Norton i podiže svoju konzervu piva. „Šteta je tu pa je tu, Dejve, družite stari.“

Nisam voleo da me zove drugom.

Svi smo seli na prednje sedišta *skauta* (u suprotnom uglu garaže izbrazdani raonik moje grtalice marke *fišer* ležao je svetlucavožut, kao duh Božića koji tek treba da dođe), i ja sam ga izvezao unazad krckajući po razbacanim, olujom oduvanim grančicama. Stef je stajala na betonskoj stazi koja vodi do povrtnjaka na krajnje zapadnom delu našeg imanja. Imala je makaze u jednoj ruci, s rukavicom, a motiku za plevljenje u drugoj. Stavila je na glavu svoj stari nezgrapni šešir za sunce, i on joj je bacao traku senke preko lica. Lupnuo sam dvaput po sireni, lako, i ona je podigla ruku držeći makaze u pozdravu. Odvezli smo se. Tada sam svoju ženu video poslednji put.

Morali smo jednom da stanemo pre Kanzaškog drumu. Posle prolaska kamiona elektrodistribucije, preko puta se srušio prilično pozamašan bor. Norton i ja smo izašli i pomerili ga dovoljno da provučem *skaut* kraj njega, i ruke smo umazali smolom. Bili je hteo da pomogne, ali mahnuo sam mu da ostane unutra. Plašio sam se da se ne ubode u oko. Staro drveće uvek me je podsećalo na Ente iz Tolkinove divne sage o Prstenovima, samo na Ente koji su se prozlili. Staro drveće želi da vas povredi. Nije važno da li hodate po snegu, skijate kros kantri, ili tek šetate po šumi. Staro drveće želi da vas povredi, i ubilo bi vas da može.

Sam Kanzaški drum bio je čist, ali na nekoliko mesta videli smo još oborenih žica. Oko pola kilometra iza terena za kampovanje Viki-Lin, u jarku je punom dužinom ležala bandera, teških žica upletenih oko vrha poput divlje kose.

„To je stvarno bila žešća oluja“, reče Norton medenim, u sudnici uvežbanim glasom; ali sada to nije delovalo svečano, već samo ozbiljno.

„Jeste, bila je.“

„Gledaj, tata!“

Pokazivao je na ostatke Eličeve štale. Dvanaest godina se umorno ulegala na zadnjoj njivi Tomija Eliča, do bokova u suncokretima, ivanjskom cveću i mindušicama. Svake jeseni mislio sam da neće izdržati novu zimu. I svakog proleća opet bi bila tamo. Ali, više nije. Ostala je samo rascepkana ruševina i krov s koga je šindra bila skoro sasvim strgnuta. I njoj je odzvonilo. I to iz nekog razloga koji je u meni odjekivao svečano, čak i zlokobno. Oluja je došla i spravnila je sa zemljom.

Norton iskapi pivo, zgnječi konzervu jednom rukom i ravnodušno je ispusti na pod. Bili otvori usta da kaže nešto, a onda ih ponovo zatvori – dobar je to dečak. Norton je došao iz Nju Džersija, gde nema zakona o bocama i konzervama; verujem da mu se moglo oprostiti što je zgnječio moju kintu kad sam se jedva setio da sâm to ne uradim.

Bili je počeo da petlja oko radija, i ja ga zamolih da vidi da li se VOKSO vratio u etar. Doterao je do FM 92 i dobio samo prazan šum. Pogledao me je i slegnuo ramenima. Razmišljao sam jedan trenutak. Koje su se stanice nalazile na suprotnoj strani tog čudnog fronta magle?

„Probaj VBLM“, rekao sam.

Doterao je do drugog kraja prelazeći VJBK–FM i VIGI–FM usput. Bile su tu i radile kao i obično... ali VBLM, prva stanica progresivnog roka u Mejnu, nije bila u etru.

„Čudno“, rekoh ja.

„Šta to?“, upita Norton.

„Ništa. Samo naglas razmišljam.“

Bili je ponovo našao muzičke pahuljice na VJBK. Vrlo brzo, stigli smo u grad.

Perionica *Nordž* u tržnom centru bila je zatvorena, pošto perionica na sitninu ne može da radi bez struje, ali i Bridžtonska apoteka i Savezni prehrambeni supermarket bili su otvoreni. Parking je bio prilično pun, i kao i uvek sredinom leta, bilo je dosta kola s tablicama drugih država. Mala klupka ljudi stajala su tu i tamo na suncu, razglabajući o oluji, žene sa ženama, muškarci s muškarcima.

Ugledao sam gospodu Karmodi, onu s punjenim životinjama i poukama o ustajaloj vodici iz panja. Uplovila je u supermarket uparadena u

neverovatan kanarinac-žuti komplet s pantalonama. Tašna koja je ličila na mali *samsonajt* kofer bila joj je obešena o podlakticu. Onda neki kreten na *jamahi* zaurla kraj mene i promaši mi prednji branik za samo nekoliko centimetara. Imao je na sebi teksas jaknu, naočari za sunce nalik na ogle-dala, i vozio je bez kacige.

„Vidi to glupo govno“, progunda Norton.

Obišao sam jednom oko parkinga, tražeći dobro mesto. Nije ga bilo. Upravo sam se pomirio s dugim hodanjem sa suprotnog kraja parkinga, kad mi se nasmešila sreća. *Kadilak* zelen kao limeta, velik kao omanja jahta, izlazio je s parking mesta u redu najbližem vratima supermarketa. Čim je otišao, uklizao sam tamo umesto njega.

Dao sam Biliju Stefin spisak za kupovinu. On je imao samo pet go-dina, ali umeo je da čita štampana slova. „Uzmi kolica i počni. Hoću da ti pozovem majku. Gospodin Norton će ti pomoći. A ja ću odmah doći.“

Izašli smo i Bili je odmah zgrabio gospodina Nortona za ruku. Naučili smo ga kad je bio mladi da ne prelazi preko parkinga ako ne drži odraslu osobu za ruku, i još nije izgubio tu naviku. Norton je na tren delovao izne-nadeno, a onda se malo nasmešio. Mogao sam gotovo da mu oprostim što je očima pipkao Stef. Njih dvojica udoše u supermarket.

Odšetao sam do govornice koja se nalazila na zidu između dragsto-ra i Nordža. Sparušena žena u ljubičastom letnjem kompletu cimala je prekidač gore-dole. Stajao sam iza nje s rukama u džepovima, pitajući se zbog čega osećam takvu nelagodu u vezi sa Stef, i zbog čega je ta nelagoda potpuno povezana s onom linijom bele ali ne i svetlucave izmaglice, radio stanicama kojih nema u etru... i sa Projektom strela.

Žena u ljubičastom letnjem kompletu imala je opekotine od sunčanja i pege na debelim ramenima. Ličila je na znojavu narandžastu bebu. Ona zalupi slušalicu nazad u ležište, okrenu se prema dragstoru i tu me spazi.

„Uštedite sitniš“, reče. „Samo da-da-da.“ Ona ode natmurena.

Umalo se nisam pljesnuo po čelu. Naravno, telefonski kablovi su neg-de bili oboreni. Neki od njih bili su pod zemljom, ali nipošto svi. Svej-ed-no, pokušao sam da dobijem vezu. Govornice u ovom kraju Stef zove pa-ranoičnim govornicama. Umesto da odmah stavite unutra sitniš, dobijete signal za biranje i zovete, kad se neko javi, dođe do automatskog prekida i

morate sitniš da natrpate unutra pre nego što vam sagovornik spusti slušalicu. Jeste da razdražuje, ali ta govornica mi je tog dana uštedela sitniš. Nije bilo signala za biranje. Kao što gospođa reče, samo da–da–da.

Spustio sam slušalicu i polako krenuo prema supermarketu, taman na vreme da vidim zabavan mali incident. Jedan postariji par pošao je prema ulaznim vratima, časkajući. I dalje časkajući, ušli su pravo u njih. Prestali su da razgovaraju uz zveket, i žena je iznenađeno zakreštala. Zurili su komično jedno u drugo. Onda su se nasmejali, i stari momak je svojoj ženi otvorio vrata, s izvesnim naporom – ta vrata s električnim okom su teška – pa su ušli. Kad nestane struje, to vas zakači sa sto različitih strana.

I sâm sam gurnuo vrata kako bih uspeo da ih otvorim, i najpre sam primetio da ne rade klima-uređaji. Leti hlađenje obično nameste dovoljno jako da dobijete promrzline ako u supermarketu provedete iz cuga duže od jednog sata.

Kao mnoge moderne samoposluge, Savezni supermarket sagrađen je poput Skinnerove kutije⁴ – moderne tehnike marketinga sve kupce pretvaraju u bele pacove. Stvari koje su vam zaista potrebne, glavne namirnice kao što su hleb, mleko, meso, pivo i zamrznute večere, nalaze se sve na suprotnoj strani radnje. Da biste tamo stigli, morate da prodete pored svih onih predmeta za neplaniranu kupovinu koje poznaje savremeni čovek – pored svega, od kriket upaljača, do gumenih kostiju za pse.

Iza ulaznih vrata najpre stoji gondola s voćem i povrćem. Pogledao sam tamo, ali Nortonu i mom sinu nije bilo ni traga. Stara gospođa koja je naletela na vrata razgledala je grejpfrute. Njen muž je izvadio mrežu u koju će stavljati kupljenu robu.

Pošao sam prolazom i skrenuo levo. Našao sam ih u trećem redu, Bilija kako pretura po poredanim pakovanjima želea i instant-pudinga. Norton je stajao odmah iza njega i zagledao Stefin spisak. Morao sam malo da se nacerim zbog toga što je izgledao veoma smušeno.

Provukao sam se do njih pored polunatovarenih kolica (Stef očigledno nije bila jedina žrtva impulsa verice) i kupaca koji su brstili robu. Norton uze dve konzerve fila za pitu s gornje police i stavi ih u kolica.

4 Laboratorijska aparatura za proučavanje ponašanja životinja. (Prim. prev.)

„Kako napredujete?“, upitao sam, a Norton se osvrnuo s jasno uočljivim olakšanjem.

„Dobro, zar ne, Bili?“

„Naravski“, reče Bili i ne izdrža da ne doda prilično izveštačeno: „Ali, tata, ima dosta stvari koje ni gospodin Norton ne ume da pročitati.“

„Da vidim.“ Uzeo sam spisak.

Norton je uredno, advokatski označio svaki proizvod koji su on i Bili uzeli – pet-šest, uključujući mleko i pakovanje od šest konzervi koka-kole. Bilo je još možda desetak drugih stvari koje je htela.

„Treba da se vratimo do voća i povrća“, rekoh ja. „Ona želi i malo paradajza i krastavaca.“

Bili počeo da okreće kolica, a Norton reče: „Treba da odeš i baciš pogled na kase, Dejv.“

Otišao sam i bacio pogled. Bila je to stvar kakvu ponekad vidate u novinama u dane kada nema mnogo vesti, sa šaljivim podnaslovom. Samo dve trake bile su otvorene, i dvostruki red ljudi koji čekaju da plate svoju robu pružao se pored mahom ogoljenih polica sa hlebom, zatim skretao udesno i gubio se iz vidokruga duž hladnjaka sa smrznutim večerama. Sve nove kompjuterizovane kase bile su pokrivene. Na oba otvorena mesta po jedna devojka izmučenog izgleda sabirala je kupljeno na džepnom računaru na baterije. Kraj devojaka su stajali Bad Braun i Oli Viks, dvojica upravnika Saveznog. Oli mi se dopadao, ali Bada Brauna nisam mnogo cenio, jer je sebe, izgleda, smatrao Šarlom de Golom u svetu supermarketa.

Kad god bi devojke završile s naplatom, Bad ili Oli bi za kupčevu gotovinu ili ček spajalicom prikačili cedulju s iznosom i ubacili to u kutiju koju su koristili za čuvanje novčanica. Svi su delovali pregrejano i umorno.

„Nadam se da si poneo neku dobru knjigu“, reče Norton, pridruživši mi se. „Provešćemo mnogo vremena u redu.“

Opet sam pomislio na Stef, samu kod kuće, i osetio novi blesak nelagodnosti. „Idi ti i uzmi svoje stvari“, rekao sam. „Bili i ja možemo da izađemo na kraj s ostatkom kupovine.“

„Da uzmem još par piva i za tebe?“

Razmislio sam o tome, ali i pored zbližavanja, nisam želeo da provedem popodne u opijanju s Brentonom Nortonom. Ne uz kaos u kojem su bile stvari oko kuće.

„Izвини“, rekao sam. „Moram da pregledam štetu od kiše, Brente.“

Mislim da mu se lice malo ukočilo. „Važi“, rekao je kratko i otišao. Posmatrao sam kako odlazi, a onda me Bili povuče za košulju.

„Jesi li razgovarao s mamom?“

„Jok. Telefon ne radi. Pretpostavljam da su i ti kablovi oboreni.“

„Brineš se za nju?“

„Ne“, slagao sam. Brinuo sam se, nego šta, ali nisam imao predstavu o tome zbog čega. „Ne, naravno da se ne brinem. A ti?“

„Ne-eee...“ Ali, brinuo se. Lice mu je bilo zgrčeno. Trebalo je tada da se vratimo. Ali čak bi i tada verovatno bilo prekasno.

III. Dolazak izmaglice.

Nekako smo se vratili voću i povrću kao lososi koji plivaju spram struje. Video sam neka poznata lica – Majka Hatlena, jednog od naših gradskih većnika, gospodu Repler iz osnovne škole (ona je prestravljivala generacije trećih razreda, a sada se upravo podrugljivo osmehivala dinjama), gospodu Turman, koja je ponekad čuvala Bilija kada bismo Stef i ja izašli – ali bilo je tu najviše ljudi na letovanju koji su pravili gužvu kod gotovih obroka i zadirkivali jedni druge zbog kulinarskih neprilika u kojima su se obreli. Suhomesnati proizvodi bili su počišćeni poput knjiga za novčić na buvljaku; ostalo je samo nekoliko pakovanja parizera, vekna od makarona i jedna usamljena suva kobasica.

Uzeo sam malo paradajza, krastavaca i jednu teglu majoneza. Htela je i slanine, ali slanine nije bilo. Umesto toga, uzeo sam parizer, iako nikad više nisam mogao da ga jedem s pravim entuzijazmom otkad je Uprava za hranu i lekove javila da se u svakom pakovanju nalazi i mala količina izmeta insekata – mali dodatak za iste pare.

„Vidi“, reče Bili kad smo zašli iza ugla u četvrti red. „Ima i nekih iz vojske.“

Bilo ih je dvojica, u mrkim uniformama koje su odskakale od mnogo svetlije podloge letnje i sportske odeće. Navikli smo da tu i tamo vidamo